

Maatwerk

**JEUGDZORG: REGISTRATIE + BEROEPSCODE
+ TUCHTRECHT = PROFESSIONELE AUTONOMIE?**

**SOCIAAL WERKER SCHAKEL
VERLOSKUNDE EN KRAAMZORG**

**ACADEMISCHE WERKPLAATS ZET
BEROEP OP DE KAART**

OVER DE ACADEMISCHE WERKPLAATS EN LEERSTOEL SOCIAAL WERK

SAMEN STERK VOOR SOCIAAL WERK

‘Samen sterk voor sociaal werk’, zo luidt kort en krachtig de slagzin voor de nieuwe academische werkplaats en leerstoel sociaal werk verbonden aan Tranzo van de Tilburg University, gefinancierd door de Stichting Sociaal Werk. De ambitie is om in samenwerking met praktijk, gemeenten, onderwijs- en kennisinstellingen, cliëntenorganisaties en de beroepsgroep de brede stam van sociaal werk wetenschappelijk te onderbouwen.

DOOR TINE VAN REGENMORTEL & RENÉ SCHALK

Op 27 februari presenteerden wij op een drukbezocht congres de academische werkplaats en leerstoel sociaal werk. Onze centrale onderzoeksvraag luidt: Hoe kan sociaal werk burgers versterken en verbinden met de samenleving? Daarbij hanteren we een drieledige focus.

FOCUS

Ten eerste is ‘empowerment’ het overkoepelend concept. De twee-eenheid van versterken én verbinden is de kern van empowerment. Het gaat erom mensen maximaal in hun kracht te zetten door goede ondersteuning op maat, inbedding en aansluiting met hun sociale omgeving en de samenleving.

Een tweede focus ligt op ‘kwetsbare burgers’. De omslag naar meer regie bij de burgers en hun sociale omgeving – het eigen krachtverhaal – herbergt risico’s voor kwetsbare burgers. Er is niets mis met kwetsbaarheid, alleen merken we dat persoonlijke en sociale kwetsbaarheden dikwijls leiden tot structurele uitsluiting op diverse levensdomeinen. Er is dus aandacht nodig voor kwetsbaarheid in de samenleving. Er moet oog zijn voor kracht temidden van deze kwetsbaarheid en structurele uitsluitingsmechanismen en vernederende praktijken dienen actief bestreden te worden. Sociaal werk heeft hierin een belangrijke (signalerende) functie.

Bij kwetsbare burgers denken we bijvoorbeeld aan mensen in multicomplexe probleemsituaties zoals armoede, dak- en thuisloosheid en aan kwetsbare ouderen, maar we sluiten geen doelgroepen uit.

Een laatste focus is het ‘multilevel en multi-actorperspectief’. Naast aandacht voor de individuele hulpverleningsrelatie doen we namelijk ook onderzoek op meso- en macroniveau. Zo

kijken we naar randvoorwaarden bij sociale organisaties om empowerende zorg te faciliteren, of naar innovatieve samenwerkingen die daarvoor nodig zijn op buurtniveau. Het multi-actor perspectief betekent dat we naast wetenschappelijke kennis ook praktijkkennis en kennis van bestuurders en van beleid naar boven halen, en – belangrijk – deze kruisen met de ervaringskennis van burgers.

PROCES VAN CO-CREATIE

De centrale vraagstelling benaderen we vanuit vier invalshoeken: vanuit de theorie, de praktijk, de cliënt- of vraagzijde en vanuit onderzoek. We willen enerzijds grondig stilstaan bij de aanwezige kennis in de wetenschap, door exploratie van praktijkkennis en de ontsluiting van ervaringskennis van hulpvragers en andere betrokkenen. Anderzijds willen we nieuwe kennis genereren en deze implementeren in de praktijk. Dit alles gebeurt via een proces van co-creatie. Zodoende willen we een bijdrage leveren aan de verwetenschappelijking, de professionalisering en de vermenschelijking van sociaal werk.

De verwetenschappelijking omvat twee aspecten

Er is allereerst een verdere theoretische onderbouwing van sociaal werk aan de orde. We volgen hiervoor de ontwikkelingen op van het empowermentparadigma. Naast de aandacht voor het individueel-psychologische niveau, kijken we naar empowerment op het niveau van de organisatie, de buurt en het beleid. Ook het zelfempowerment van de professional wordt onder de loep genomen.

De theoretische basis verbreden we naar andere gangbare kaders die gelieerd zijn aan empowerment, zoals de *capability-*

benadering van Sen, de theorie van het psychologische contract, rehabilitatie en herstel en positieve gezondheid.

Een tweede aspect is het *evidence based* werken. We hanteren hierbij een brede visie waarbij we naast de wetenschappelijke kennis, ook de praktijkkennis (professional, managers, beleid) en de ervaringskennis van de hulpvragers/burgers meenemen. Ook de organisatie, het beleid en de bredere samenleving vormen pijlers in het effectiviteitsverhaal.

Belangrijk is dus de contextualisering van interventies: wat werkt voor wie, met en door wie, in welke organisatie, samenleving en beleid? Maar ook het openen van de zogenaamde *black box*: waarom werken interventies, welke werkzame factoren zijn aanwezig?

Een belangrijke tweede opdracht is bijdragen aan de professionalisering van sociaal werk

Dit gebeurt door innovatieve praktijken en methodieken te ontwikkelen en te implementeren. Hiervoor zullen we onder andere werkingsprincipes voor professionals formuleren, zoals integraal werken, planmatig werken, netwerkgericht werken, vraaggericht werken. We gaan professionals helpen om de werkingsprincipes te vertalen binnen een bepaalde werkcontext. Deze principes zijn bovendien ook criteria voor monitoring en evaluatie die voor bestuurders relevant zijn.

Een vraag die we meenemen is hoe de nieuwe sociale professional eruit gaat zien, of eruit dient te zien. Dit hangt samen met de verandering in de rol die hij of zij op zich neemt. We vragen

Menselijke waardigheid is een belangrijk uitgangspunt van empowerende zorg. Mensen zijn niet gelijk, maar wel gelijkwaardig

niet weinig van onze sociale professionals: ze moeten facilitator zijn, generalist, bruggenbouwer, ze moeten integraal kunnen werken, krachtgericht werken, meer in de wijk en liefst ook proactief en outreachend optreden. We zoeken een schaaap met vijf poten. Welke kennis, competenties, attitudes zijn er hiervoor nodig? Hoe kunnen deze in onderwijs het beste verworven worden? Om deze vragen te beantwoorden werken we samen met hogescholen.

Het nieuwe sociaal werken vraagt dan ook om innovatieve vormen van samenwerking en overleg. Daarbij hoort ook het samenspel tussen formele en informele zorg: de familie, vrienden, burens, vrijwilligers, ervaringsdeskundigen, en tussen individuele en collectieve vormen van ondersteuning. De beoogde afscha-

ling van zorg van de 2e naar de 1e en 0e lijn willen we opvolgen. We kijken hoe de sociaal werker zich hierin beweegt en positieert en of de betrokken burgers hierbij aan kwaliteit van zorg en leven winnen.

Een derde pijler van het onderzoekskader is de vermenselijking van sociaal werk

Menselijke waardigheid is een belangrijk uitgangspunt van empowerende zorg. Mensen zijn niet gelijk, maar wel gelijkwaardig en ieder heeft recht op een respectvolle bejegening. Dit geldt ook in het contact met het sociaal werk. We kiezen in de academische werkplaats en leerstoel expliciet voor oog voor het leefwereldperspectief en de ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid van kwetsbare burgers en cliënten.

Nabije, cliëntgerichte zorg is niet eenvoudig; spanningsvelden en dilemma's horen erbij. Belangrijk is hoe de professional hierin goed te ondersteunen en toe te rusten, maar hem of haar ook het vertrouwen te schenken en ruimte te geven. Een empowerende zorg – zorg op maat – vraagt om goed te kunnen invoegen en tevens te kunnen toevoegen. Hiervoor is een positieve basishouding met veel aandacht voor presentie van belang. De sociale professional heeft hierbij voldoende 'scharrelruimte' nodig.

Een laatste pijler is die rond sociaal werk-onderzoek

We willen een goed format uitwerken voor wetenschappelijk onderzoek over sociaal werk. Dit biedt een kader waarbij het empowerment- en multistakeholdersperspectief en de brede invulling van *evidence based* werken aan bod komen. We besteden hierbij extra aandacht aan de zogenaamde *silenced voices*: stemmen van kwetsbare burgers die veelal in klassiek onderzoek buiten beeld blijven. Dit vraagt om *mixed-method* benaderingen en het gebruik van responsieve, dialogische en participatorische methoden. Onderzoek in de breedte zal hand in hand gaan met onderzoek in de diepte.

INVULLING

Sociaal werk-onderzoek vraagt om het samenbrengen en kruisen van verschillende expertises en kennisvormen. Het concept van academische werkplaats leent zich hier uitstekend voor. Onderzoekers die met één been in de praktijk staan en met het andere been in de wetenschap, de *science practitioners*, zijn hierbij cruciaal. Zij vormen de brug tussen wetenschap en praktijk. In de academische werkplaats zijn empowermentprincipes leidend zoals eigenaarschap, verbetering, lerende organisatie, participatie en inclusie. Extra aandacht is er voor participatie van cliënten in de academische werkplaats. We hopen zodoende op een innovatieve manier samen te werken aan werkzame kennis voor sociaal werk. Zo krijgt de slogan *Samen sterk voor sociaal werk* daadwerkelijk invulling. <

Tine Van Regenmortel is coördinator van de academische werkplaats sociaal werk bij Tranzo Tilburg University en hoogleraar sociaal werk aan de KULeuven. René Schalk is bijzonder hoogleraar sociaal werk bij Tranzo Tilburg University.